

“La historiografia catalana no ha estimat Alfons el Magnànim perquè era castellà”

Mario del Treppo (Pola, Croàcia, 1929) és professor d'història medieval i especialista en la corona d'Aragó. Va ser el primer d'explicar als italians que no s'havia d'estudiar Alfons el Magnànim només com a rei de Nàpols, sinó com a forjador de l'imperi més important de l'època, de tant de pes en la política internacional d'aleshores.

Senyor Del Treppo, heu escrit diverses obres sobre el paper dels catalans a la Mediterrània, com ara *Els mercants catalans i l'expansió de la Corona d'Aragó al segle XV*. És cert, com es diu, que Alfons d'Aragó, el Magnànim, liderava l'imperi més important de l'època?

—Sí. Fou una mena de Commonwealth mediterrània, amb València, Aragó, Catalunya, Sardenya, Sicília i Nàpols. De fet, aquest imperi ja havia començat a formar-se durant el segle XIII. Quan Alfons d'Aragó va morir, aquests regnes, des d'un punt de vista constitucional, jurídic i polític, se separaren. El seu fill Ferran era només rei de Nàpols; però sempre formaren part d'un món on les relacions culturals i també polítiques eren constants.

—Nàpols pot estar contenta del regnat d'Alfons el Magnànim?

—No n'hi ha cap dubte. Tots els estudiosos, bé de literatura, bé de llengua o d'història política, diuen que el millor període del *mezzogiorno* [sud de la península Itàlica] ha estat l'aragonès, el d'Alfons i el de Ferran; sobretot pel que fa a la vida civil: l'embelliment de la ciutat, l'ampliació de les muralles, el potenciament del port, que Alfons va convertir en un dels més importants de la Mediterrània, la neteja dels carrers, l'assistència hospitalària. Fins i tot els contemporanis parlaven bé d'aquella

època, de quan Nàpols era de la corona d'Aragó. D'una altra banda, la historiografia i l'opinió pública no han estat sempre favorables al període espanyol. S'ha acusat l'Espanya castellana, la dels Reis Catòlics i la dels segles XVI i XVII, de la decadència de Nàpols.

—Per què, doncs, amb la corona d'Aragó els va anar millor?

—Per la història de la música, de la literatura, la museografia i també els llibres. La biblioteca d'Alfons, la que havia recollit ell, era extraordinària. Encara se'n manté alguna cosa. Després hi havia més problemes napolitans; l'època aragonesa és una gran pàgina de la història napolitana.

—Per què Alfons el Magnànim va establir la cort a Nàpols? Se'n va enamorar, potser?

—Sí. Va obrir les portes de la seva biblioteca als joves napolitans. Allà s'estudiava i s'impartien lliçons als joves de Nàpols. Al rei li va agradar molt Nàpols. A la literatura surt sempre mirant la mar, però li agradava en segon terme, perquè preferia l'amant que tenia a Torre del Greco. Es deia Lucrezia d'Alagno i era napolitana. Passaven junts molt de temps. Això explica per què molta literatura li era contrària, especialment catalanista. He llegit la correspondència dels ambaixadors catalans i li retreien que venien a Nàpols a veure'l i ell mai no els rebia. Llavors li retreien que sem-

pre era a Torre del Greco, amb l'amant. Però en realitat no els volia rebre perquè li demanaven coses.

—Tothom sabia que tenia una amant? També la seva dona?

—És clar. I el papa i tot!

—Voleu dir que el rei es va quedar a Nàpols per culpa d'una amant?

—No, ni per això, ni perquè la reina Maria, la seva dona, fos lletja i li fes pudor l'alè. Ni la bellesa de l'amant ni la lletjor de la dona no expliquen per què va estar tant de temps a Nàpols. Ho va fer perquè tenia una visió política mediterrània i creia que la seva glòria i la del seu poble en sortiren beneficiades.

—El fet que es quedés a Nàpols no va agradar gaire a Catalunya...

—Perquè els catalans li havien de pagar els viatges. A partir del 1450 sempre que es reunien les corts els catalans li deien: “Si ens prometeu que vindreu abans de quatre mesos, nosaltres us donem 250 ducats.” Eren les subvencions, les obligacions que les poblacions tenien amb el rei. Però aquesta obligació, sobretot a Catalunya, que té una forta tradició constitucionalista, es derivava de les corts.

—I si no tornava, els catalans no pagaven?

—No haguessin pagat! Però alguna cosa pagaven. Les corts eren l'exponent de la burgesia de Barcelona, de l'aristocràcia feudal i del clergat. Després de l'arribada d'Alfons a Nàpols, Catalunya se sentia vídua del seu rei. Hi ha un text clàssic que es diu *La Catalunya vídua del seu rei*. Els catalans consideraven que el rei i les corts eren un lligam que no es podia trencar. Mentre a València o a Sardenya no els feia res, a Barcelona sí. Per això els catalans condicionaven aquestes subvencions al seu retorn. En realitat el rei se'n mofava i els deia: “Mireu, he de combatre encara contra els musulmans i fer una campanya per alliberar Constantinoble dels turcs, però us asseguro que després tornaré.”

—I els catalans, així i tot, pagaven?

—Sí. Pagaven aquestes subvencions de manera parcial. No tant com ell hauria volgut. I demanaven privilegis en canvi. Com el de poder per fer moneda. Era un privilegi que es renovava. I si el rei el tornava, ells pagaven. També pagaven els napolitans, els sicilians i els valencians. València era la més propensa a pagar.

—**Al regne de València, en canvi, no se sentien vidus?**

—No. A València no hi havia la tradició constitucionalista tan forta que hi havia a Catalunya. Però en realitat, el rei els diners els trobava, sobretot perquè el regne de Nàpols era més ric que els historiadors no deien. Asseguraven que el sud era pobre, que vivien asfixiats de les taxes i que com més ambiciosa era la política del rei, més taxes havien de pagar els súbdits. Però, en realitat, les taxes no eren tan exorbitants. Els pobles eren rics, tenien productes agrícoles, llana, vi, safrà. En aquella època, el petroli era el gra de Sicília i el de la Pulla, que es portava a Barcelona.

—**Funcionava bé el comerç dins la corona d'Aragó?**

—Hi havia una política reial per desenvolupar certes activitats agrícoles als pobles. La meua tesi, que després va ser recollida per alguns altres historiadors, és que als anys 50 del segle XV hi havia un programa d'integració comercial i econòmica entre les dues parts de la corona d'Aragó; és a dir, Nàpols i Sicília d'una banda i Catalunya, Mallorca i València d'una altra. El rei Alfons tenia el desig d'integrar les parts i va recomanar als catalans que no importessin pa florentí o productes de la indústria italiana, sinó que desenvolupessin la seva indústria per comerciar amb Nàpols. Catalunya era la part tèxtil, mentre els pobles agrícoles eren a la Itàlia meridional. Alfons d'Aragó volia que els pobles agrícoles d'Itàlia no comprassin teixits francesos, sinó catalans; i que els catalans no anessin a comprar gra al Llenguadoc o a Marsella, sinó al sud d'Itàlia.

—**Tenia bones idees econòmiques, doncs?**

—En realitat, la historiografia catalana no ha estimat Alfons perquè no era

català i perquè no tenia una sensibilitat constitucionalista i, a més a més, perquè venia de Castella. Però la historiografia italiana, en canvi, ha vist el rei com un humanista, com un gran sobirà, un rei esplèndid perquè gastava molt. Llavors, si es mirava des de Catalunya, era criticat de ser un polític amb massa ambicions. Si es mirava des de la part italiana, era vist com un il·luminat, però ningú no li va atribuir cap política econòmica.

—**I en tenia cap?**

—A Nàpols va obrir una perspectiva per als banquers catalans, mallorquins. Abans no arribés Alfons, aquí dominava la banca florentina i aquests eren els banquers més importants del món. Però Alfons va obrir les portes als banquers de Barcelona, Perpinyà, València i Mallorca. Quan ell va morir van tornar els florentins, però van haver d'estar al costat dels catalans, no pas sols com abans.

Jordi Mumbrú
Nàpols